

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Гуманітарно-педагогічний факультет

Кафедра технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

тема:

ДЕКОРАТИВНА КОМПОЗИЦІЯ «ЧОРТИ МИ ЛІСОВІ» У ТЕХНІЦІ**ПЛОСКОРЕЛЬЄФНОГО РІЗЬБЛЕННЯ**

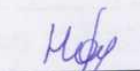
Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

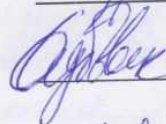
Спеціалізація «Художня обробка деревини»

Освітня програма «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво»

КвРДМ 021012.21.12.ПЗ

Виконала студентка
4 курсу групи ДМ-21-1 Марина НАУМОВА

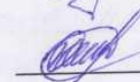
Керівник ст. викладач

 Сергій ДУБОВИК

Нормоконтролер

 Оксана ПЯСТУК

До захисту допускаю:

 Олена САМБОРСЬКАВ.о. завідувача кафедри технологічної
та професійної освіти і декоративного
мистецтва« 12 » червня 2025р.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет гуманітарно-педагогічний
 Кафедра технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва
 Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
 Галузь знань 02 Культура і мистецтво
 Спеціальність 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація
 Освітня програма Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво
 Спеціалізація Художня обробка деревини

ЗАТВЕРДЖУЮ
 В. о. завідувача кафедри ТМОД.М
Олена САМБОРСЬКА
04 квітня 2025 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Нацубовч Марина Олександрівна
 Прізвище, ім'я, по-батькові студента

1. Тема роботи Декоративна композиція "Форми мисливців" з техніці маскорелієвального різьблення
 керівник роботи Гурбач Сергій Володимирович ст.викладач
 Прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання

Затверджено наказом ректора університету від 7 лютого 2025 р. № 23

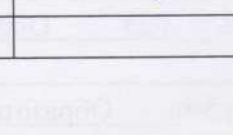
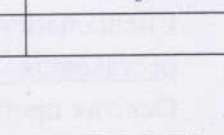
2. Строк подання студентом роботи на кафедру 17 червня 2025р.

3. Вихідні дані до роботи Художнє різьблення, декоративна інсталяція, емаль, акрилові фарби та покриття робити засобами захисту деревини.

4. Зміст пояснювальної записки Історію розвитку художнього різьблення, художньо-технічні особливості художнього різьблення деревини, художньо-технологічність та технологічного матеріалознавства особливості виконання. Обґрунтування теми декоративної композиції "Форми мисливців" технічними характеристиками естетичного вигляду, характеристика матеріалів інструментів та калібри витроби

5. Творча робота "Форми мисливців"
 Назва художнього твору (виробу)

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Антиплагіат	Герміченко І.І.		
Нормоконтроль	Ляетук О.В.		

7. Дата видачі завдання 04.04.2025р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва розділу кваліфікаційної роботи	Строк виконання	Примітка
1	Вступ	28.04-02.05	виконано
2	1 розділ	03.05-16.05	виконано
3	2 розділ	19.05-26.05	виконано
4	Висновки, перелік посилань	27.05-28.05	виконано
5	Попередній захист	29.05-30.05	виконано
6	Перевірка на плагіат	02.06-04.06	виконано
7	Нормоконтроль	05.06-10.06	виконано
8	Рецензування	13.06-16.06	виконано
9	Захист	19.06-20.06	виконано

Студент Марина Колупова Керівник Дубчик Сергій
 Підпис Ім'я, прізвище Підпис Ім'я, прізвище

АНОТАЦІЯ

Тема кваліфікаційної роботи: Декоративна композиція «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення

Автор: Марина НАУМОВА

Керівник: ст.викладач Сергій ДУБОВИК

Обсяг пояснювальної записки: 52 с.; обсяг додатків: 6 с.

Ключові слова: Пласт, різьба, дуб, Лісові Чорти, скавтинг, композиція.

Кваліфікаційна робота виконувалася з урахуванням особливостей технік та використанням відповідних матеріалів для декоративної композиції «Чорти ми лісові». Текстова частина кваліфікаційної роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків, переліку джерел посилання та додатків.

У першому розділі досліджено історію розвитку художньої обробки деревини; описано художньо-технологічні особливості художньої обробки деревини.

У другому розділі було обґрунтовано тему декоративної композиції з деревини «Чорти ми лісові», виконана композиційна характеристика та естетична оцінка твору, описана технологічна послідовність виконання художнього виробу. Також було схарактеризовано матеріали та проведено калькуляцію витрат для створення декоративної композиції з деревини.

Зроблено висновки щодо художньо-композиційних та технологічно-матеріалознавчих особливостей створення декоративної композиції, підведено підсумки щодо поставленої на початку роботи мети та виконання поставлених завдань.

Представлено список джерел посилання. Текстова частина підсилюється ілюстративним матеріалом, який винесено в додатки.

17.06.2025р.

Марина НАУМОВА

ЗМІСТ

	С.
Вступ.....	6
1 Теоретичні аспекти художньої обробки деревини.....	8
1.1 Історія розвитку художньої обробки деревини як виду декоративного мистецтва.....	8
1.2 Художньо-технологічні особливості обробки деревини у техніці плоскорельєфного різьблення	10
2 Художньо-композиційні та технолого-матеріалознавчі особливості виконання декоративної композиції з деревини «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення.....	14
2.1 Обґрунтування теми декоративної композиції «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення	14
2.2 Композиційна характеристика та естетична оцінка декоративної композиції з деревини «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення.....	19
2.3 Характеристика матеріалів, інструментів та калькуляція витрат щодо декоративної композиції «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення.....	23
2.4 Технологічна послідовність виконання декоративної композиції з деревини «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення.....	28
Висновки.....	43
Перелік джерел посилання.....	45
Додаток А Готовий ескіз роботи.....	47
Додаток Б Виконана декоративна композиція «Чорти ми лісові».....	48
Додаток В Засновники Пласту.....	49
Додаток Г «Скавтинг для хлопців» Р.Байдена-Павелла.....	50
Додаток Д Головний атрибут, відзнака пласту.....	51
Додаток Е Готовий проект постера.....	52

ВСТУП

Художня обробка деревини є одним з найдавніших видів декоративного мистецтва, що передбачає створення цікавих та оригінальних виробів з деревини. Кожен виріб може слугувати як для декоративного вжитку (скульптури, пласт, рамки), так і для практичного (посуд, меблі). В залежності від необхідності виготовлення певного виробу існують такі напрямки у мистецтві, такі як бондарство, столярство, декоративне різьблення, токарство. Основним матеріалом звісно ж є деревина різних порід, таких як липа, горіх, дуб, сосна, вільха. Кожна порода деревини має свої особливості та підходить для різних видів та технік обробки деревини. Деревина сама по собі є естетичним матеріалом адже вона має свою природню текстуру та забарвлення. Звісно, колір можна змінити за допомогою різних засобів, як от морилка чи фарба [1]. У добу цифрових технологій різьблення по дереву зберігає свою актуальність як унікальна ручна техніка, що надає виробам автентичності й індивідуальності. Його активно використовують у дизайні інтер'єрів, сувенірній продукції та арт-інсталяціях.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є художня обробка деревини як виду декоративного мистецтва.

Предметом кваліфікаційної роботи є художньо-композиційні та технолого-матеріолознавчі особливості виготовлення декоративної композиції «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у характеристиці художньо-композиційних та технолого-матеріолознавчих особливостей, та виготовлення на прикладі декоративної композиції з деревини «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення, виготовленні його відповідно до схарактеризованої технологічної послідовності та презентуванні на постері.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- дослідити тему історії розвитку художньої обробки деревини як виду декоративного мистецтва;
- схарактеризувати художньо-технологічні особливості декоративної композиції з деревини «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення;
- обґрунтувати ідею та художньо-образний зміст теми декоративної композиції з деревини «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення;
- підібрати та охарактеризувати матеріал, виконати калькуляцію витрат на виготовлення декоративної композиції з деревини «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення;
- обґрунтувати технологічну послідовність виконання декоративної композиції «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення та виготовити його;
- охарактеризувати композиційні особливості виконаної декоративної композиції, дати композиційну характеристику та естетичну оцінку декоративної композиції з деревини «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення та виготовити постер.

Основні положення й результати кваліфікаційної роботи узагальнено та висвітлено в доповідях на конференціях: «Дизайн та мистецтво в контексті соціокультурного розвитку» (Одеса, 2024).

Результати кваліфікаційної роботи представлено в опублікованих працях: «Пластунський рух, як джерело натхнення для створення декоративної інсталяції з деревини» [2], яка увійшла до збірника наукових праць «Дизайн та мистецтво в контексті соціокультурного розвитку» Херсонського національного технічного університету, видано в місті Одеса (у співавторстві зі ст. викладачем Дубовиком С. В.).

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ХУДОЖНЬОЇ ОБРОБКИ ДЕРЕВИНИ

1.1 Історія розвитку художньої обробки деревини як виду декоративного мистецтва

Обробка деревини є одним з найдавніших видів декоративного мистецтва в Україні та слугувала працею для побуту, господарських справ чи церковного богослужіння. Із плином часу та розвитком знарядь праці для людей відкрилося більше можливостей для роботи з деревиною та її декоративною обробкою. Часто предметами з дерева були для побуту такі як діжки, келихи, бочки, миски, меблі чи навіть транспорт. Для ікон робили різьбленні рами чи оклади для Біблії. Більшість виробів прикрашали орнаментом, що відповідав своєму регіону.

Загалом обробка деревини не була основною роботою тих, хто нею займався. Майстри здебільшого надавали перевагу праці в полі, що приносило кращий прибуток, а обробка деревини залишалась як допоміжна галузь. Часто вироби з деревини відправляли на ярмарки, де були представлені здебільшого предмети побуту, як от різьбленні ложки, посуд, меблі й таке інше [3].

Стилістичні особливості в деревообробці були зумовлені регіональним розташуванням, як наприклад у часи Київської Русі через татаро-монгольські напади мистецтво деревообробки занепадало. Тому воно було переміщено до Галицько-Волинських земель, де вже за часів короля Данила Галицького деревообробка відновилася. Через тісні зв'язки із Угорщиною, Чехією та іншими країнами деревообробка природно почала набувати схожих стилістичних рис [4].

Незважаючи на постійний вплив інших країн під час спроб завоювання людям вдавалося зберегти мистецтво деревообробки, що згодом було

переміщено у такі міста як Кам'янець-Подільський, Луцьк, Львів, Володимир-Волинський, і стали своєрідними центральними містами [4].

З плином часу майстри вдосконалювали свої вміння та знання використовуючи все складніші й цікавіші декоративні орнаменти, як от гуцульські майстри змогли розробити вміння декорувати деревину бісером, інкрустування перламутру, металу [3].

Завдяки зв'язкам з іншими країнами на території України з'являються такі стилі як ренесанс, бароко та рококо. Цілком логічно, що напрямок мистецтва змінюється під ці стилі також і в деревообробці. В особливості тих майстрів, які працювали в цехах. На заміну готиці прийшов такий стиль, як ренесанс, що передбачав спокійні горизонтальні лінії. Підґрунтям для ренесансу були спочатку античні мотиви, наприклад виноградна лоза, акантові листи, а також фігури тварин, птахів, фантастичні істоти у поєднанні переплетіння химерних мотивів гілок.

Після спокійного ренесансу з ідеями гуманізму приходять пишні стилі бароко, який одразу на себе переймає церква. Особливо помітний вплив забирає на себе архітектура, де згодом на Центральній та Східній частині України створюється козацьке бароко. До особливостей козацького бароко належить контрастність, мальовничість, поява фантастичних форм, динамічність та підвищена декоративність форм. Виняткової урочистості форм надавало позолочене покриття або також використовували фарбу.

Наступним етапом у мистецтві України з'являється рококо, особливістю якого є елемент мушлі (рокайль) [4].

Як і на початку розвитку обробки деревини, ця галузь залишалась найбільш поширеною та розвиненою у регіонах, де переважав ліс. Проте ХХ століття було нещадним до роботи майстрів через колективізацію. Знизився попит на транспортні засоби через передачу тварин владі, а також закривалися школи по різьбленню іконостасів через заперечення тодішньої влади релігії. Вже у повоєнні роки почали відкриватися деревообробні цехи, що виготовляли різноманітні речі від декоративних тарілок, до жіночих прикрас.

Особливо в період з третини ХХ століття в Україні активізувалися різні виставкові та науково-дослідницькі діяльності, що були присвячені народному мистецтву зокрема. Одними з яких є заслужений художник Іван Фізер, майстер по дереву Ігор Стеф'юк, художник-монументаліст Микола Малишко, художник Михайло Вертузов та інші. Виставки, численні конкурси, ярмарки були спрямовані на популяризацію та актуалізацію художньої обробки деревини, як виду декоративного мистецтва. Роботи багатьох митців, що брали участі у виставках почали зберігатися у фондах та музеях народного мистецтва України [5].

Одним із значимих для декоративного мистецтва деревини стало відкриття післявоєнного періоду Косівського училища декоративно-прикладного мистецтва, де розпочинається системна підготовка фахівців та подальший розвиток майбутніх майстрів. Інкрустація, різьблення токарство та інші види мистецтва також розпочали свій активний розвиток у Косівському училищі. В загальному розпочалася інтеграція художньої обробки деревини в освітні процеси задля збереження та вивчення цього мистецтва [6].

Отже, в сучасності в Україні існує значно більше шкіл, де вивчають художню обробку деревини та готують майбутніх майстрів. Деревообробництво зазнавало різних змін згідно різних періодів історії мистецтва, чи то бароко, чи то готика, рококо та модернізм. Твори та їх актуальність залежала від періоду часу. І попри обмеження через різні влади, українське мистецтво продовжувало існувати та розвиватися.

1.2 Художньо-технологічні особливості обробки деревини у техніці плоскорельєфного різьблення

Художня обробка деревини є одним з важливих та найдавнішим видів мистецтв людства. Обробка деревини має декілька напрямків, як от художнє

та побутове. Спершу люди виготовляли прості предмети для загального вжитку, як от посуд, транспорт, використовували для будівництва, а згодом з'явився художній напрямок. Різьбленні іконостаси, скрині, предмети побуту, різьблення архітектурні елементи, іграшки, прикраси і.т.д.

Різьблення по дереву – це мистецтво різьблення зображень або візерунків на дерев'яних виробах. З дерева можна вирізати різні декоративні елементи, надаючи виробам незвичайні форми і рельєфи. Декоративне різьблення використовується для прикраси інтер'єру, меблів, предметів побуту, іграшок, музичних інструментів або інших виробів з дерева або фанери [7].

Юрій Шкрібляк, Василь Девнюк є визначними майстрами України, що зробили значний внесок в розвиток мистецтва різьблення з деревини вносячи новизну в рамках тодішніх умов праці. Різьблення поділяється на три основні типи, такі як наскрізне, глухе та плоске різьблення (див. рисунок 1.2.1).

Рисунок 1.2.1 – Види різьблення деревини

Власне, плоске різьблення є одним з найпоширеніших технік різьблення, впізнаваними ознаками якого є прості геометричні орнаменти, більше відомі як тригранно-виїмчасті. Також у плоскорельєфному різьбленні важливими деталями є висота рельєфу. Без її урахування твір може читатись «пласким» та невиразним. Гра світла й тіні разом із різними висотами орнаменту, завжди додає виконаному твору додаткового об'єму і в роботі про це важливо пам'ятати [8].

Контурне різьблення має чіткі та лаконічні лінії, зображення виділяється відповідно контуром та поглиблюється незначними виїмками. Сюди також підходить геометричне різьблення, для якого використовували прямий та косий різці.

В ажурному різьбленні вирізають повністю фон, залишаючи основний орнамент. Зазвичай використовується для різьблення іконостасів.

Об'ємне різьблення або скульптурне одним з найскладніших видів різьблення, що передбачає створення об'ємних тривимірних скульптур. Створення починається від загального до детального.

Плоскорельєфне різьблення виконується не одним чи кількома інструментами, а багатьма задля досягнення бажаного результату. Кожен мотив вимагає різного підходу та різного інструменту. Плоскорельєфне різьблення виділяється контрастом висот на площині [9].

Плоскорельєфне різьблення поділяється на декілька додаткових різновидів:

- заовалене різьблення є одним з варіантів роботи, коли малюнок та тло перебувають на одній площині, а їхні краї плавно заокруглені. Така техніка створює плавні переходи між елементами композиції;

- різьблення з підрізним тлом передбачає вибирання тла навколо зображення під нахилом у глибину, що підсилює візуальне виділення елементів роботи;

- різьблення з вибраним тлом є технікою, що поглиблює тло на певний рівень. Поверхня може бути гладкою чи декорованою, що надає виразності фактурі;

- різьблення з вибраним малюнком, коли фон залишається на початковому рівні дошки, а сам малюнок вирізьблюється вглиб. Це створює зворотне або «негативне» зображення, де силуети елементів заглиблені відносно площини [10].

Фоном у композиції плоскорельєфного різьблення вважається площина виробу, яка не зайнята малюнком або розміщена між елементами орнаменту.

Для створення необхідного рельєфу фон заглиблюють на глибину приблизно 3–6 мм. Після його вибірки поверхню фону ретельно очищують, шліфують і переходять до попереднього моделювання рельєфних частин. Шліфування здійснюється вздовж напрямку волокон деревини, що забезпечує рівномірну текстуру та покращує зчеплення із подальшими оздоблювальними матеріалами (див. рисунок 1.2.2).

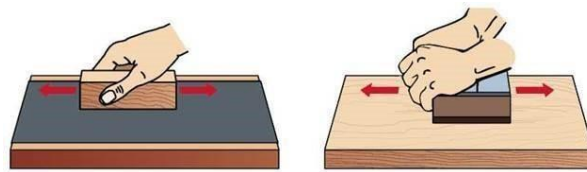

Рисунок 1.2.2– Приклад шліфування вздовж напрямку волокон

Для зміни природного кольору деревини, створення рівномірного декоративного тону або акцентування рельєфу використовують водорозчинні барвники. Їх наносять пензлем, рівномірно розподіляючи по всій площині, включно з заглибленнями рельєфу. При вертикальному положенні виробу тонуючий розчин рекомендується наносити знизу вгору, що дає змогу уникнути утворення потьоків на ще не просохлій ділянці.

У випадках, коли виріб має складну або розгалужену композицію, можливе застосування фарборозпилювачів, аналогічно до технологій, що використовуються у меблевому виробництві. Після висихання барвника поверхню обережно протирають шліфувальною шкірою у напрямку волокон для зняття надлишку кольору з виступаючих частин, підкреслюючи тим самим глибину рельєфу [11].

Отже, плоскорельєфне різьблення є однією з найбільш поширених і виразних технік художньої обробки деревини, що поєднує декоративність із технологічною зручністю. Цей вид різьблення вирізняється тим, що зображення формується в межах поверхневого шару деревини без суттєвого заглиблення, що дозволяє досягти візуального ефекту об'єму при мінімальному знятті матеріалу.

2 ХУДОЖНЬО-КОМПОЗИЦІЙНІ ТА ТЕХНОЛОГО-МАТЕРІАЛОЗНАВЧІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ ДЕКОРАТИВНОЇ КОМПОЗИЦІЇ «ЧОРТИ МИ ЛІСОВІ» У ТЕХНІЦІ ПЛОСКОРЕЛЬЄФНОГО РІЗЬБЛЕННЯ

2.1 Обґрунтування теми декоративної композиції «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення

У всі часи існування України тема повстань та боротьби за Незалежність України була актуальною завжди. Особливо гостро це питання повстало і в сьогодні з початком повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року російськими військами.

Саме за таких обставин актуальним як ніколи є звернення до історії України, а саме до пластунського руху, що почав своє існування понад 100 років тому, а саме у період з 1911– 1912 роках. Засновниками Пласту вважаються Олександр Тисовський, як один із тих, хто збагатив пластунський рух методичною основою. Тоді як Петро Франко та Іван Чмола були зосереджені на військовій та фізичній підготовці (див. додаток В, рисунок В.1). Ідея створення виникла завдяки поширенню книги генерала британської армії Байдена-Павелла «Скавтинг для хлопців» по всьому світу (див додаток Г рисунок Г.1). Тоді у світу виявилася необхідність у підготовці до майбутньої війни, а скавтинг чудовим рішенням для підготовки майбутньої молоді [12].

Навіть у роки Першої світової війни політичне керівництво українців Галичини ухвалили рішення, що вразі початку війни між Австрією та російською імперією, український народ виступить проти московії, як свого найжорстокішого ката. І коли настав відповідний час, пластуни приєдналися для допомоги війську. Коли австрійське командування намагалося вставляти палки в колеса пластунському легіону УСС, та відправили до них замість сотні

обіцяних старшин – шістнадцять, самі пластуни й стали собі заміною старшин, яких дуже бракувало. Легіон УСС були досить впливовою організацією, тож коли у 1915 році війська московії покинули Львів, пластунська діяльність у місті знову почала відроджуватися. Відповідно почали з'являтися навіть пластові жіночі полки імені Марти Борецької та Княгині Ярославни.

Як наслідок пластуни стали носіями культурно-просвітницької місії, а саме розповсюджували свій найбільший вплив на молодь у школах, гімназіях та інших навчальних закладах. Пластові вишколи діяли навіть у підпіллі, от як у Чернігові, де молодь навіть після придушення діяльності організації, продовжували працювати в Українській учнівській спілці. У революційній боротьбі багато молоді поклали свої голови вставши на захист України. Не боячись взяти зброю до рук та виступити проти ворога у більшовицькому обличчі.

На жаль, українському народові так і не вдалося втримати незалежність та країна змінила ката з одного на чотирьох. Так, Велика Україна залишилася під російською імперією, Галичина та Волинь під Польщею, Закарпаття до Чехословаччини, а Буковина під Румунією. Тож вся діяльність пластунів різко скоротилася та лише невеликий залишок пішов у підпілля. У пластунів були спроби відновитися, але кожного разу одна чи інша держава заважала, або унеможлиблювала відновлення. Галичина завжди була місцем супротиву та спроб повернення до діяльності, тож вже з 1920 року почалося легальне відновлення Пласту. Очільником мав бути один із перших засновників Пласту Олександр Тисовський, але він вирішив передати командування своєму братові Степану Тисовському, який був полковником УГА.

Період Другої світової війни Україна сміливо може назвати початок 1939 року, що розпочалося з окупації угорськими військами частини Закарпаття. Ще у 1938 році, була створена Карпатська Україна, на чолі якої були Августин Волошин, що був пластовим приятелем та Юліан Ревай, що був чільним провідником пластового руху. Через вимушені обставини столиця Карпатської України переходить з Ужгорода до Хуста, через загарбницькі дії нацистської Угорщини. Саме у Хусті створюються всі умови для створення

«Карпатської Січі», що слугує організацією територіальної самооборони. 1939 рік став новим складним періодом для Карпатської України та України загалом. Після першого вересня, серед народу почали помічатися антипольські, а тоді й антирадянські рухи, що потягнуло за собою створення партизанських рухів.

Пакт Молотова–Рібентропа стає лише основою для того, аби українці почали готуватися до майбутньої війни. Отож, під проводом Степана Бандери, що був членом старшого пластунського куреня «Червона калина», ОУН розпочинає підготовку до можливого створення Української держави. Роман Шухевич займався питанням військової підготовки очолюючи один з батальйонів «Нахтігаль» полку «Брандербург». Цим часом українська молодь Галичини, що вимушено покинула рідні землі перемістилися на Лемківщину, Підляшшя та Холмщину. Одразу розпочався розквіт шкіл, освітніх товариств та молодіжних організацій. Центральний комітет знаходився у Кракові, проте ніхто не мав достатньо розуміння та досвіду кадрів, щоб все систематично та чітко вести організацію.

Майже відразу після початку війни 30 червня 1941 року із зарані сформованими зусиллями ОУН, що очолював Степан Бандера, проголошується Акт відновлення Української держави. Пласт у цей час намагається відновити своє повне функціонування, але німецька держава не дає офіційного дозволу на існування Пласту, навіть після спроб функціонувати за їхніми умовами. Тому у 1942 році підпільно створюється ВСУМ (Виховна спільнота української молоді). Вона буквально заснована на пластунських засадах та фактично копіює їх. Але ВСУМ проіснувало лише до 1944 року, у час, коли до Галичини почав наближатися другий фронт із радянської сторони. Багато пластових ідейників, не бажаючи залишатися під червоною окупацією виїжджають на Захід, а інші поповнюють ряди УПА продовжуючи національно-визвольну боротьбу. У той період багато пластунів поклали свої голови на захист та боротьбу за національну ідею.

У період панування московської держави відбувалося багато заборон, знищувалася українська культурна ідентичність, натомість представляючи зручну для тодішньої влади презентацію власного бачення українського народу. Тож, коли Радянський Союз почав своє безповоротний занепад, українська інтелігенція розпочинає пошук інформації про Пласт. Інформацію здобувати важко, але завдяки ще живим пластунам 20-30х років, вдається збирати крихти інформації. Вже у 1989 році досить швидко приймається рішення про відновлення Пласту у Львові. Перша спроба скликати Всеукраїнський установчий з'їзд Пласту відбувся у 1990 році з 19 по 21 жовтня не зовсім вдало. З того часу Україна поступово відновлює діяльність Пласту по всій Україні та навіть у Автономній Республіці Крим. Відбуваються зустрічі та підтримка зв'язку із діаспорою, що діяла за межами держави, як от США, Канада, Австралія [13: 56 с. – 193 с.].

Основним джерелом натхнення при створенні кваліфікаційної роботи стала повстанська пісня Тараса Крушельницького «Гей-гу, Гей-га, таке то в нас життя», що нині є офіційним маршем третього старшого пластунського куреня «Лісові Чорти» [14]. Саме ця пісня підштовхнула до створення декоративної композиції з деревини «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення, що є однією з традиційних технік декоративно-прикладного мистецтва України.

Цитуючи першоджерело: «22 липня 1922 року, коли то біля скель Розгірча стара бабуня дала їм ім'я «Лісові чорти», вважається офіційним днем народження Великого Племені Лісових Чортів». На відміну від чортів з міфології, що несуть за собою всі недобрі сили й покликані сіяти розбрат, Лісові Чорти мають за мету працювати в міру своїх сил на користь і на славу України, Українського Пласту і свого Великого Племені [15].

Головним елементом пластового однострою є трилиста скартська лілея, що переплетена з українським тризубом. Першим запропонував такий варіант Мирон Федусевич, а оформив Роберт Лісовський – Сизий Орел (див. додаток Д, рисунок Д.1).

Одним з важливих елементів декоративної інсталяції є дерево дуб та дубове листя. Дуб, у символіці Пласту, означає силу та є одним зі способів пластунського відзначення. Дуб, калина, мухомор, блискавка – ці символи є ілюстраціями чотирьох принципів чи підходів до пластування, виражених в пластовому гаслі «СКОБ». Це гасло придумав Олександр Тисовський, що розшифровується як «Сильно», «Красно», «Обережно», «Бистро» (див рисунок 2.1.1). Що є цікавим фактом, так це те, що аббревіатура співпадає із назвою степового птаха орла-скоба, який є одним з символів пластунів [13;15;].

Рисунок 2.1.1 – Аббревіатура «СКОБ».

Також не менш важливими елементами є очі, що ніби ховаються у скронях дерев, у тінях серед листя. У даному випадку очі є своєрідною відсилкою на пластунів, немов ті Лісові Чорти, чекають свого часу, спостерігають.

У нижній частині інсталяції представлено схрон зі зброєю, схований в корінні дуба. Зараз і завжди зброя нам потрібна була для того, аби захищатися століттями від тих, хто посягав і посягає на незалежність України. Зброя є своєрідним символом представлення часу від старовинної козацької шаблі, до сучасного «Джавелін».

Отже, й до нині питання впливу та агресії московської держави стоїть гостро в Україні, тож вихідці чи навіть діючі учасники Пласту борються за Незалежність України навіть зараз. Збереження та популяризація Пласту є

важливим завданням для розвитку молоді, заохочення до поваги до себе та своєї держави, збереження її ідей.

2.2 Композиційна характеристика та естетична оцінка декоративної композиції «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення

Композиція – це організація елементів твору таким чином, щоб досягти художньої цілісності, яка втілює авторський задум. Вона є однією з ключових складових будь-якого мистецтва, оскільки впливає не лише на візуальне сприйняття об'єкта, але й на його емоційний та смисловий вплив.

Метою композиції є досягнення митцем певного художнього ефекту через впорядковане розміщення форм і деталей. В залежності від цілей та творчого задуму митця, цілі можуть бути різними. Розрізняють кілька видів:

- формування цілісного образу – композиція має об'єднувати всі частини твору в єдине художнє ціле, щоб сприйняття не розпадалося на окремі елементи;
- передача емоційного змісту розміщення і взаємодія форм дозволяє донести до глядача настрій, ідею, внутрішній світ твору або персонажа;
- підкреслення художньої майстерності – продумана композиція дає змогу акцентувати увагу на віртуозності виконання, технічній складності та авторському стилі.

Естетичну оцінку будь-якого твору мистецтва здійснюють на основі низки критеріїв, одним із яких є відповідність культурним традиціям.

Це включає: новизну, традиційність та канонічність.

Канонічним вважається авторський твір, що є класичним прикладом у межах певного виду мистецтва або ремесла. Такий виріб зазвичай сприймається як еталон або зразок, який використовується для навчання чи наслідування в професійній практиці. Термін «канонічний» (від грец. «κανών»

– правило) означає стабільність, нормативність і незмінність, що надає твору особливого статусу.

Традиційним вважається виріб, виготовлений відповідно до історично усталених методів, технік і форм, які передаються в культурі з покоління в покоління. Такі вироби є носіями культурної пам'яті, вони відображають історичний досвід, мистецькі особливості та ідентичність конкретного народу або регіону. Поняття «традиція» (від лат. *traditio* – передача) охоплює безперервність культурної спадщини й наявність стійких елементів, що зберігаються в часі та просторово передаються в суспільстві.

Новизна у творі мистецтва полягає у впровадженні оригінальних ідей, технік або підходів, які виразно відрізняються від традиційних зразків. Вона може проявлятися у:

- незвичному баченні знайомої теми;
- експериментальному використанні матеріалів;
- інноваційній техніці виконання.

Новаторський твір часто переосмислює або руйнує наявні стандарти, сприяючи появі нових способів мислення й художнього вираження. У мистецтві новизна відіграє провідну роль у розвитку, адже саме вона формує нові напрями, естетичні орієнтири та збагачує культурну спадщину.

Декоративна композиція «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення відповідає за всіма критеріями новаторському визначенню твору.

Форма у декоративному творі відіграє ключову роль, адже саме вона визначає зовнішній вигляд об'єкта та загальну композиційну структуру. У декоративному мистецтві форма має такі основні характеристики:

- геометричні форми: частина творів побудована на основі чітких геометричних структур: кола, квадрата, трикутника тощо. Вони формують строгі та впорядковані композиції;
- органічні форми: це форми, що наслідують природні об'єкти рослини, хвилі, гілки, листя.

– абстрактні форми: у ряді творів форма не має прямого зображального характеру. Такі композиції складаються з умовних ліній, площин і об'ємів, що несуть ідею або емоційний посыл;

– симетрія та асиметрія: побудова форми може бути симетричною, що забезпечує відчуття гармонії, рівноваги; або асиметричною, що надає твору динамічності, енергії та несподіваності;

– текстура і фактурність: поверхня форми може бути гладкою, рельєфною, мати декоративні насічки, візерунки чи структуру. Це додає об'єму, глибини та тактильного інтересу;

– масштабність: форма може варіюватися від дрібних, детально опрацьованих елементів: до монументальних, що домінують у просторі. Масштаб впливає на візуальне сприйняття й значущість окремих елементів;

– композиційна організація: форми в декоративному творі взаємодіють між собою в межах єдиної композиції. Їх розміщення, взаємозв'язки та ритміка формують відчуття балансу, напруги, руху або спокою.

Композиція має вертикально орієнтовану структуру з домінантним центральним елементом – різьбленим деревом, що візуально ділить простір на дві частини: верхню та нижню більш статичну.

У даній декоративній композиції «Чорти ми лісові» загальне тло має контурну асиметричну рамку, а саме органічно-хвилясті лінії, що створюють відчуття динаміки. Також саме дерево є асиметричним через форму гілок, що також є звивистими. Нижня частина композиції врівноважує загальне сприйняття за принципом горизонтальної симетрії.

Ритм прослідковується у виражених повторюваних хвилястих формах по периметру основного тла та дерева. Вигини по контуру створюють динамічний сюжет, створюючи ілюзію руху гілок. Статичність ж виражена у схроні зі зброєю, що обрамлений рамкою, де зброя впорядкована та розміщена та врівноважує композицію. Динамічність прослідковується у чітко виражених контурах дерева основного тла та стовбура. Контраст кольору також вносить додаткову динамічну частину.

За формою присутній об'єм та пластика. Центральне дерево виступає високим рельєфом з реалістичним зображенням гілок і кори. За текстурою створена імітація кори дерева на одному з головних елементів стовбура дерева. Фактура контрастна. Гладкі площини, як от основне тло поєднуються із виступаючим рельєфом дерева.

Контраст є визначенням різкого протиставлення елементів у кольорі, розмірі чи фактурі.

Контрастної частини досягнуто за допомогою контрасту кольору, а саме червоного та чорного; текстури деревини як гладкої поверхні основного тла та рельєфу на стовбурі дерева. Та формі, як природної текстури та стилізованої за допомогою кольору.

Нюансом є незначна малопомітна, але важлива деталь у творі, що підкреслює відтінок кольору, тінь, світло та інше.

Нюанс прослідковується у взаємодії світла та тіні на стовбурі дерева, що додає нюансів та глибини. Різьба має незначні акценти, завдяки світлу, що ніби пом'якшують загальний чорний об'єм.

Тотожність є одним із принципів художньої композиції та визначає повне співпадіння фактур, кольорів чи форм.

Тотожність відсутня.

Подібність помітна у повторюваному мотиві хвилястих ліній гілок основного тла композиції та стовбура дерева.

Композиція умовно поділена на дві частини. Верхня частина, що є найбільшою та нижня, значно менша та містить у собі прямокутний елемент схрону зі зброєю. Робота відповідає золотому перетину та є візуально збалансованою.

Композиційний центр одразу помітний у декількох елементах, як от стовбур дерева, з якого погляд автоматично переходить до схрону зі зброєю, завдяки червоному кольору привертаючи увагу.

Виріб має розміри 100 см x 90 см. Масштаб обрано вдало. Всі елементи достатньо великі для чіткого візуального сприйняття навіть на відстані, але

при цьому не втрачається деталізація роботи. Верхня частина виробу є домінантною за масштабом, але нижня частина забирає частину акценту розміру за рахунок контрасту кольору.

Основне тло має чорний колір, якого було досягнуто за допомогою морилки. Він підсилює глибину композиції та «витагує» рельєф дерева на передній план. Срібні вставки в очах створюють додатковий акцент і надають виробу символічності та містичності. Найяскравішим акцентом є зброя, що пофарбована у червоний колір за допомогою акрилових фарб. Це не тільки привертає увагу, але й підкреслює основну ідею композиції, як ідею сили, боротьби та історичної відсилки.

Отже, даний виріб є прикладом складної, багаторівневої художньої композиції, в якій органічно поєднано декоративне оформлення, символічний центр (дерево, як символ сили, стійкості та незламності) та атрибутивний яскравий низ (зброя, як знак сили, захисту та боротьби в контексті минулих та сучасних подій в Україні).

2.3 Характеристика матеріалів, інструментів та калькуляція витрат щодо декоративної композиції «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення.

Вибір деревини є одним із найважливіших етапів роботи, адже саме від цього майстру краще відштовхуватися у плануванні свого майбутнього виробу. Для створення декоративної композиції «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення було використано декілька порід дерев, а саме дуб та липа.

Липа є одним з найпоширеніших та найбільш затребуваних матеріалів у сфері художньої обробки деревини. Вона вирізняється своєю м'якістю та

чудово піддається іншим видам механічної обробки. Саме тому часто майстри початківці обирають липу задля комфортного навчання.

Липа сама по собі має привабливу природню текстуру. Вона має різні кольорові (у світлих тонах) забарвлення, але здебільшого світлих, жовтуватих відтінків, що дозволяє з більшим вибором тонувати деревину в задумані кольори. Обов'язковою умовою для успішної праці з деревиною, є звісно, правильне її зберігання. Деревина має властивість поглинати у себе вологу, що може зробити її непридатною для роботи. Тому важливо зберігати та висушувати деревину з дотриманням усіх технологій [16].

Дуб, на відміну від липи є твердим та щільним матеріалом, що ускладнює роботу із ним. Проте, він є дуже стійким до гниття, та часто застосовується у роботах, що безпосередньо можуть контактувати із водою. Дуб також славиться своєю довговічністю та міцністю. З естетичної точки зору, дуб має свою гарну природню текстуру та колір й не потребує додаткових тонувань чи зміни кольору. У декоративному напрямку особливо цінується морений дуб (див. рисунок 2.3.1) [17].

Рисунок 2.3.1 – Морений дуб

Колір є важливим елементом у створенні художніх творів, хоча застосування фарби не завжди є необхідним. Це пояснюється тим, що сам матеріал, зокрема деревина, має природний колір, тон і відтінок, які можуть стати повноцінною складовою художнього образу. У мистецтві розрізняють три основні підходи до кольорового опрацювання виробу, які об'єднуються під загальним поняттям «поліхромія».

Поліхромія – це техніка розфарбування деревини в кілька кольорів. Вона включає як багатокольорове декоративне оздоблення, так і тонування, що дозволяє зберегти природну красу матеріалу, не приховуючи структуру деревини під товстим шаром фарби. Для тонування зазвичай використовують спеціальні лаки, морилки або олії. Традиційне фарбування дерев'яних виробів часто здійснювалося однотонним покриттям після ґрунтування.

Такий спосіб застосовували не лише з декоративною метою, а й для захисту матеріалу від зовнішнього впливу.

Окремим варіантом є техніка виварювання деревини у природних барвниках, що була поширена, зокрема, серед гуцульських майстрів. Для цього використовували органічні матеріали: лущиння волоського горіха, настої з цибулиння, дикої яблуні, кори дерев тощо. Такий підхід надавав деревині м'яких, природних кольорових відтінків, зберігаючи при цьому фактуру матеріалу (див. рисунок 2.3.2) [18].

Рисунок 2.3.2 – Виварювання в олії, відео-світлина з Instagram Юрія Ковальчука

Ще одним варіантом застосування кольору є використання декількох порід дерев.

Для вдалої роботи з деревиною потрібен набір різців, що повинні бути обов'язково гострими та доглянутими. Інструменти для різьблення поділяються на такі категорії:

- ручні: пилки, сокири, рубанки, стамески, долота, свердла, штахелі, циклі тощо.
- механізовані : електричні пилки, електричні рубанки, електричні дрелі.

– верстатні: пилки, фрези, долота стругальні, ножі, долота, циліндри, диски, безконечні стрічки з абразивною шкуркою та багато іншого.

Перед початком використання вище перелічених інструментів варто зазначити, що майстру потрібно знати основи використання та праці. І не менш важливо дотримуватися всіх правил техніки безпеки.

Для виготовлення декоративної композиції «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення було використано декілька видів верстатів, як от фугувальний верстат, рейсмус, верстат із циркулярною пилою. Інструментами слугували лобзик, шліфувальна машинка, шурупверт, болгарка, різці для різьблення, фрезер.

Лобзик це інструмент для виконання фігурного, криволінійного та прямолінійного різання деревини та іншого. Ідеально підходить для випилювання за шаблоном. Лобзик слугував для вирізання основних деталей деревини. Основне завдання болгарки це шліфування, різання та зачистка поверхні. У дерев'яних виробах її зазвичай використовують для чорнової обробки, зачистки країв або попередньої підготовки під фарбування та тонування. У даній роботі болгарка для створення імітації деревини, а також полірування та шліфування. Шурупверт застосовувався для створення допоміжних отворів та шліфування пелюстковою насадкою. Різцями різьбилися краї виробу. Фрезер використовується для формування пазів, крайок, профілювання, фігурного вирізання чи декоративного оздоблення деревини. Залежно від насадки фрези, можна отримати як прості прямі вирізи, так і складні контури. Вхіді виконання для вирізання очей було простою формою, а також обробки внутрішніх країв виробу зі зміненою насадкою на шарошку. Шліфувальна машинка призначена для вирівнювання, згладжування та фінішного оброблення дерев'яних поверхонь. Шліфувальна машинка з різним стрічковим папером фракцій, використовувалося для шліфування основного тла виробу.

Розрахунок вартості витрат декоративної композиції «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення подано у таблиці 2.3.1

Таблиця 2.3.1 Калькуляція витрат

№ з/п	Назва матеріалу	Ціна за одиницю, грн	Потрібна кількість	Вартість, грн
1	2	3	4	5
1	Дошка липи	15,700 м ³	0,02 м ³	500,00 грн
2	Дошка дуба	12,500 м ³	0,01 м ³	500,00 грн
3	Клей для деревини	300 грн	0,2 кг	100,00 грн
4	Шарошки металеві	175 грн	1 шт	35,00 грн
5	Пилочки для лобзика	210 грн	2 шт	180,00 грн
6	Акрилова фарба червона	99 грн, 75 мл	0,10 мл	5,00 грн
7	Акрилова фарба біла	99 грн, 75мл	0,10 мл	5,00 грн
8	Копірка	2 грн	10 шт	18,00 грн
9	Шліфувальні стрічки різного абразиву	68,75грн	4 шт	275,00 грн
10	Олія для деревини	455 грн	0,2 мл	170,00 грн
11	Кісточки	49 грн	3 шт	49,00 грн
12	Шурупи	2,33 грн	6 шт	14 грн
13	Декоративні цвяхи	165 грн	14 шт	11,00грн
14	Фурнітура	10 грн	2 шт	20 грн
Всього:				1882,00 грн

Вартість матеріалів, що були витрачені на виконання декоративної композиції становить 1882,00 грн.

Отже, у процесі створення декоративної композиції з деревини «Чорти ми лісові» було використано якісну деревину липи, яка відзначається м'якістю, однорідною структурою та зручністю в обробці, що є ідеальним

матеріалом для техніки плоскорельєфного різьблення. Основними інструментами стали різці, лобзик, шліфувальна машинка, фрезер та засоби для тонування деревини, як от морилка та акрилова фарба. Ретельно проведена калькуляція витрат дозволила оптимізувати використання матеріалів і забезпечити економічну доцільність виконання роботи без втрати якості. Обрані засоби й ресурси повністю відповідали художньо-технологічним вимогам проєкту.

2.4 Технологічна послідовність виконання декоративної композиції з деревини «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення

Для створення декоративної композиції з деревини було визначено послідовність дій. Одним із перших етапів роботи була розробка різних етапів ескізів від пошукових, до чистових (див. додаток А, рисунок А.1). Саме у чистовому варіанті було визначено гармонійне розташування усіх елементів композиції, змінені чи адаптовані певні деталі. Під час створення відбувалося обговорення, щодо деталей, що будуть виділятися, визначення приблизних висот та рельєфів. Наступним та одним з найважливіших етапів при створенні декоративної композиції був підбір деревини, її текстура, твердість та колір.

Для декоративної композиції «Чорти ми лісові» було вибрано декілька порід деревини: як от липа, через її м'якість, що дуже важливо у різьбленні, та дуб, через його колір та текстуру. Липа виступала основним тлом, а також з неї різьбилася зброя. Дошка дуба слугувала для створення центрального стовбура дерева та рамок для схрону в нижній частині композиції.

Після затвердження попередніх етапів, розпочався третій етап створення відповідних розгорток, що слугували лекалами для полегшення створення роботи. За визначеними розмірами відбувався підбір матеріалів, розпускалася деревина, проходила етап фугування та відправлялася у рейсмус. Тоді, відповідно до лекал з уточненням загальних розмірів деревину склеювали

за допомогою ПВА клею для деревини та струбцин. Після повного висихання на поверхню деревини наносився малюнок за допомогою копірки, лекал та олівця. З використанням лобзика робота вирізалася по контуру, та для полегшення процесу використовувалося свердло на заокруглених ділянках малюнку. Зайві перепади висоти знімалися за допомогою рубанка.

Наступним етапом було визначено різьблення по хвилястих контурах деревини з використанням різців потрібних розмірів та форм. Для надання імітованої текстури кори дерева для одного з центральних елементів було використано болгарку, що значно пришвидшила процес. Щоб обробити внутрішні краї від нерівностей вирізання лобзиком, використовувався фрезер зі зміненою насадкою на шарошку. Також фрезер з класичною насадкою з лезами було застосовано у нижній частині виробу, щоб фрезерувати заглиблення під схрон. Різцями створено додаткову текстуру всередині заглиблення.

Липа чудово підійшла для різьблення як і хвилястих елементів композиції, так і для зброї, яка також попередньо малювалася на тонкій товщині деревини, а тоді вирізалася лобзиком. Різцями надавався об'єм та бажана форма. Для вирізання ж контурів рамки схрону, використовувався фрезер та пилка.

Використання шліфувальної машинки з підібраним різних фракцій шліфувальним папером було використано для шліфування основного тла роботи, а для виступаючого елемента використовувався шуруповерт із насадкою пелюсткового шліфувального паперу.

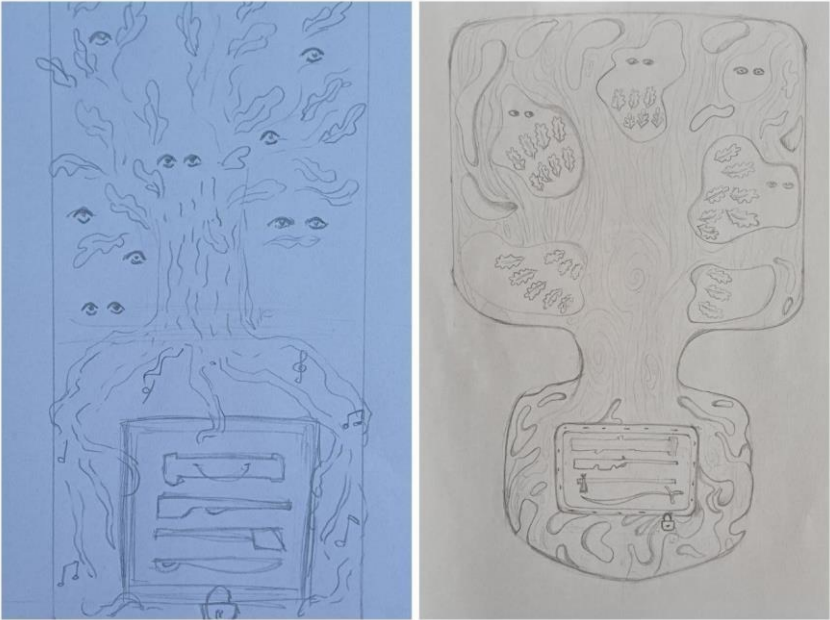
Одним з важливих елементів є очі, що розміщені на основному тлі роботи. Їх було вирізано з використанням фрезера та виправлялися нерівності різцями. Тоді з допомогою пальника, залізної баночки та запальнички розплавляли припій та заливали у вирізані заглиблення у формі очей. Для створення зіниць було використано декоративні цвяхи. Щоб прибрати

перепади висоти, спочатку залиті деталі приклеювали на ПВА клей для дерева і після висихання, шліфувалося за допомогою шліфувальної машинки.

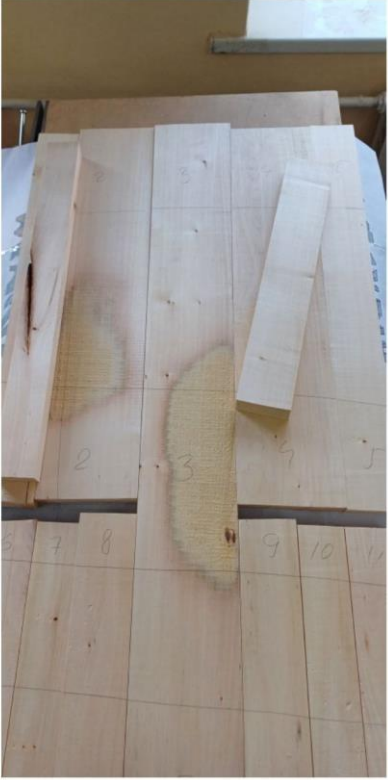
Для створення додаткових контрастних акцентів зброя, що попередньо шліфувалася папером для шліфування різних фракцій. Покривалася білого кольору акриловою фарбою, а тоді червоною фарбою. Також у заглибленому схроні було використано морилку під колір червоного дерева, а для основного тла морилку чорного кольору. Фінальними етапами є покриття деревини олією «Belinka oil», приклеювання деталей рамки з використанням ПВА клею для деревини, полірування основного тла за допомогою шліфувального кола на болгарку. Прикручування шурупів для установки деталі до основного тла та встановлення на задню частину виробу фурнітури для кріплень.

Технологічна послідовність виконання декоративної композиції «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення подана у таблиці 2.4.1

Таблиця 2.4.1 Технологічна послідовність виконання твору

№ з/п	Графічне зображення	Технологічна послідовність
1	2	3
1		Ескізний пошук

Продовження таблиці 2.4.1

1	2		3
2			Розробка розгортки
3			Підбір матеріалів відповідно до розмірів розгортки

Продовження таблиці 2.4.1

1	2	3
4		Склеювання деревини за допомогою ПВА клею для деревини
5		Нанесення малюнку на поверхню деревини за допомогою копірки

Продовження таблиці 2.4.1

1	2	3
6		Вирізання лобзиком
7		Різьблення різцями

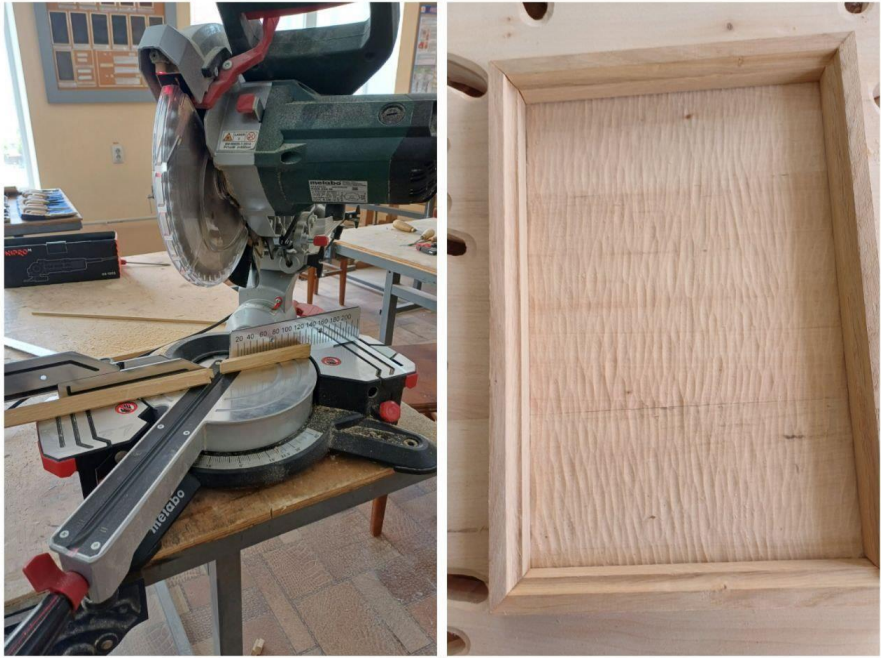

Подовження таблиці 2.4.1

1	2	3
8		Імітація кори дерева за допомогою болгарки
9		Використання фрезера з шарошкою

Продовження таблиці 2.4.1

1		2	3
10			Різьблення тла для схрону різцями та зброї
11			Вирізання рамки для схрону

Продовження таблиці 2.4.1

1	2	3
12		Вирізання рамки для схрону
13		Фрезеруванн я форм очей

Продовження таблиці 2.4.1

1	2	3
14		Розплавлений припій та заливання форм, шліфування
15		Попереднє шліфування за допомогою паперу для шліфування та фарбування зброї акриловими фарбами

Продовження таблиці 2.4.1

1	2	3
16		<p>Покриття деревини морилкою чорного кольору та кольору червоного дерева</p>
17		<p>Вирізання лобзиком листя та покриття їх морилкою кольору червоного дерева</p>

Продовження таблиці 2.4.1

1	2	3
18	 A photograph showing several pieces of light-colored wood, possibly birch, arranged on a clear plastic sheet. A yellow-handled brush with blue bristles is positioned over the wood. To the right, there is a white can of Belinka oil, a small glass jar containing yellow liquid, and a pair of orange-handled pliers. The background is a wooden workbench.	Покриття всіх деталей композиції олією для деревини «Belinka oil»
19	 A photograph of a clear plastic tray containing numerous small, round, brass-colored decorative fasteners or rivets. The fasteners have a textured, slightly irregular surface and are scattered across the tray. The tray is placed on a light-colored wooden surface.	Використано декоративні цвяхи для зіниць

Продовження таблиці 2.4.1

1	2	3
20		Полірування основного тла за допомогою шліфувального кола на болгарці
21		Склеювання деталей рамки за допомогою ПВА клею для деревини

Продовження таблиці 2.4.1

1	2	3
22		Склеювання деталей за допомогою ПВА клею для деревини
23		Деталь дерева прикріплювалася на шурупи та встановлювалася фурнітура

Кінець таблиці 2.4.1

1	2	3
24		Фінальне покриття олією для деревини «Belinka oil»

У додатку Б представлено готовий виріб (див. додаток Б, рисунок Б.1).

Отже, технологічна послідовність виконання декоративної композиції з деревини «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення була реалізована з дотриманням усіх етапів: від підготовки ескізу та вибору матеріалу до завершальної обробки й оздоблення виробу. Особливу увагу приділено прорізному та рельєфному різьбленню, шліфуванню, тонуванню і художньому акцентуванню окремих елементів. Такий підхід забезпечив цілісність композиції, високу якість обробки та виразну естетику готового виробу.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання кваліфікаційної роботи було розкрито теоретичні та практичні аспекти художньої обробки деревини, зокрема у техніці плоскорельєфного різьблення, що дозволило створити авторську декоративну композицію «Чорти ми лісові». Робота ґрунтується на поєднанні мистецьких традицій народного декоративного мистецтва з сучасним підходом до композиції, матеріалознавства та технологічного виконання.

Було розглянуто історію розвитку художньої обробки деревини як виду декоративно-прикладного мистецтва. Визначено, що різьблення по дереву має глибоке історичне коріння, відображає регіональні особливості та є носієм національної культурної ідентичності. Окрема увага приділена художньо-технологічним особливостям плоскорельєфного різьблення, що дозволяє поєднувати виразність форми з технологічною доступністю. Було досліджено технічні прийоми, особливості обробки деревини липи та дуба, та вибір відповідних інструментів.

У другому розділі обґрунтовано ідею створення декоративної композиції, проаналізовано концепцію декоративної композиції «Чорти ми лісові», що демонструє в собі символізм, національні образи та природну пластику. Надано композиційну характеристику виробу, а саме поєднання асиметричної динамічної форми, ритмічної побудови та контрастної колористики. Особливу увагу приділено вибору матеріалів, інструментів та калькуляції витрат. Вибір інструментів здійснено з урахуванням техніки плоскорельєфного різьблення, зокрема застосовано різці, стамески та шліфувальні насадки. Калькуляція витрат охоплює вартість деревини основних порід, допоміжних матеріалів (шліфувальних стрічок, олії, клею).

У результаті практичного виконання кваліфікаційної роботи було виготовлено декоративну композицію «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення, що демонструє володіння технікою плоскорельєфного різьблення, здатність до композиційного мислення та

реалізації авторського задуму в матеріалі. Робота може бути використана як елемент інтер'єрного декору, а також як приклад навчального або виставкового зразка для популяризації художньої обробки деревини. Виконана декоративна композиція візуалізована на постері, макет якого розміщений у додатках до кваліфікаційної роботи (див. додаток Е, рисунок Е.1).

Таким чином поставленої мети та завдань кваліфікаційної роботи досягнуто, а отримані результати підтверджують доцільність подальшого вивчення та застосування різьблення, як виду декоративного мистецтва в сучасному дизайні та культурній спадщині України.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1 Художня обробка дерева. URL: <https://surl.li/pygjnр> (дата звернення: 04.05.2025).

2 Наумова М., Дубовик С. «Пластунський рух, як джерело натхнення для створення декоративної інсталяції з деревини» / М. Наумова, С. Дубовик // Дизайн та мистецтво в контексті соціокультурного розвитку: матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, 09–11 жовтня 2024 р. / за ред. Білик А.А. – Одеса: Олді+, 2024. – С.146.

3 Декоративно-прикладне мистецтво: Навчальний посібник. – Суми: Видавництво СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2010, – 152 с.

4 Мистецтво України та діаспори: дереворізьба сакральна й ужиткова : [монографія] / Богдан Тимків. – 2-е вид., преробл. І доповнене. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2012. – 316 с. : іл.

5 Чегусова З. «Українські провідні митці художньої обробки дерева (остання третина ХХ – початок ХХІ століття)» // Етнологія. – 2015. – №2. – С. 78–79.

6 Глушак Д. Д. Посібник з художньої обробки деревини / Д. Д. Глушак. – 2012. – 254 с.

7 Хобі-територія. Різьблення по дереву. URL: <https://surl.lu/yqzxlх> (дата звернення: 12.05.2025).

8 Основні типи різьблення. Різьба по дереву. URL: <https://surl.li/pqpdwy> (дата звернення: 10.05.2025).

9 Українська художня обробка дерева ХVІІ–ХХ ст. URL: <https://surl.lu/fuwjaq> (дата звернення: 12.05.2025).

10 Інноваційна методика навчання різьбленню деревини учнів професійно-технічних навчальних закладів. URL: <https://surl.li/zrewba> (дата звернення: 12.05.2025).

11 Техніка виконання плоско-рельєфного різьблення» URL <https://surl.li/noetxx> (дата звернення: 12.05.2025).

12 Пластуни України – від історії до сучасності. URL: <https://surl.li/pqasrl> (дата звернення: 04.04.2025).

13 Сич О. Пласт – український скавтинг : нарис витоків, історії, сьогодення / О. Сич. – 2-ге вид., змін. і допов. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2012. – 288 с. : іл.

14 Бігус Микола. Ідейні засади Пласту, символіка, традиції, цінності. URL: <https://surl.li/pqasrl> (дата звернення: 05.05.2025).

15 Лісові Чорти. URL: <https://surl.li/xaqbxs> (дата звернення 01.04. 2025).

16 Пласт URL: <https://www.plast.org.ua/about/> (дата звернення: 01.04.2025).

17 Породи деревини. URL: <https://surl.li/jtymwe> (дата звернення: 18.05.2025)

18 Будівельна компанія «Берег». Властивості дуба у воді. URL: <https://surl.li/jtymwe> (дата звернення: 18.05.2025).

19 Художня обробка деревини: інструменти, приладдя, матеріали, техніки. Освіта.UA. URL: <https://surl.li/oueryw> (дата звернення: 01.06.2025).

ДОДАТОК А
(обов'язковий)

ГОТОВИЙ ЕСКІЗ КОМПОЗИЦІЇ

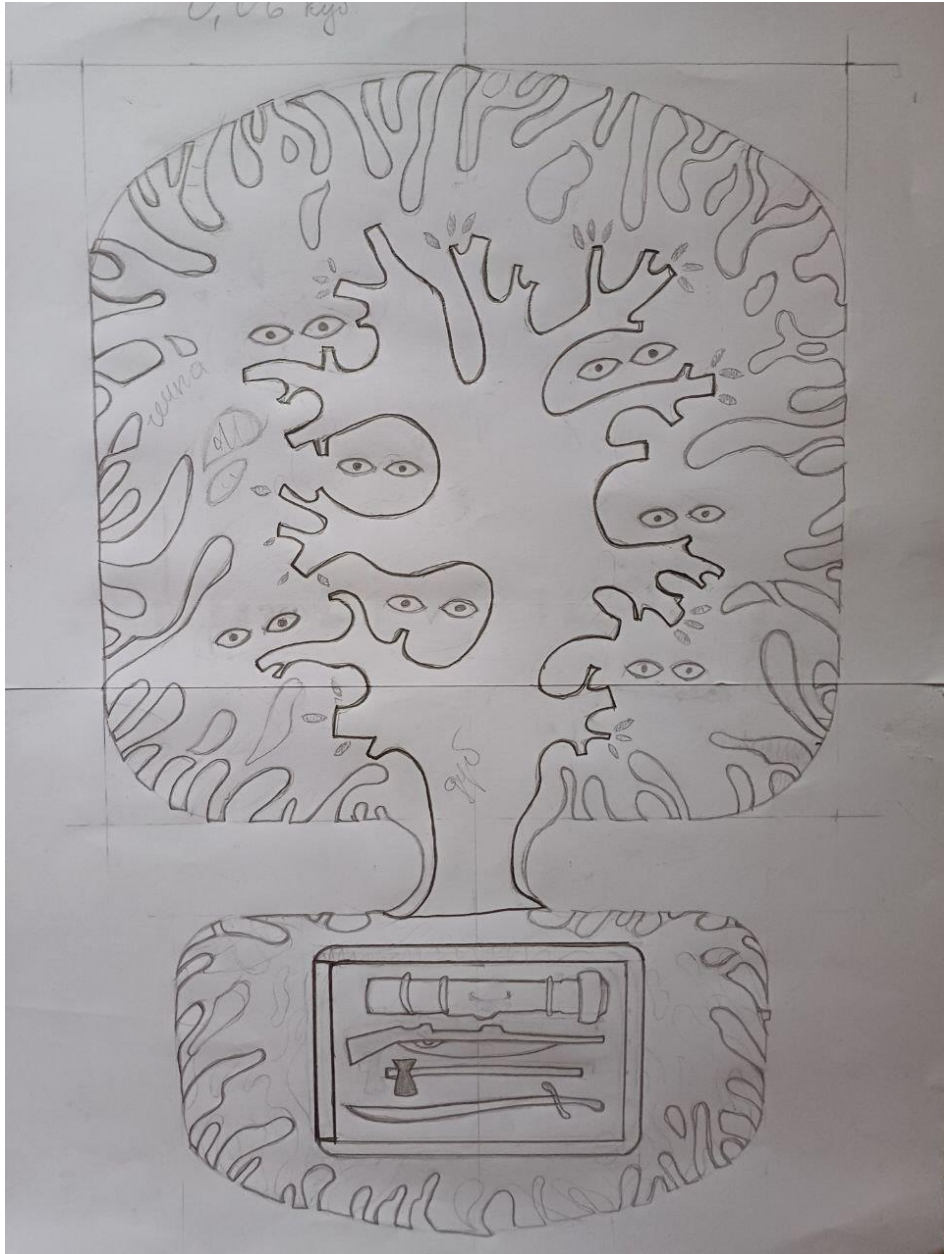

Рисунок А.1 – Ескіз композиції «Чорти ми лісові»

ДОДАТОК Б
(обов'язковий)

**ВИКОНАНА ДЕКОРАТИВНА КОМПОЗИЦІЯ
«ЧОРТИ МИ ЛІСОВІ»**

Рисунок Б.1 – Виконана декоративна композиція «Чорти ми лісові» у техніці плоскорельєфного різьблення

ДОДАТОК В
(довідковий)

ЗАСНОВНИКИ ПЛАСТУ

Рисунок В.1 – П. Франко, О. Тисовський, І. Чмола

ДОДАТОК Г
(довідковий)

«СКАВТИНГ ДЛЯ ХЛОПЦІВ» Р.БАЙДЕНА-ПАВЕЛЛА

Рисунок Г.1 – «Скавтинг для хлопців» українське та британське видання

ДОДАТОК Д
(довідковий)

ГОЛОВНИЙ АТРИБУТ, ВІДЗНАКА ПЛАСТУ

Рисунок Д.1 – Трилиста скавтська ліля

ДОДАТОК Е
(обов'язковий)

ГОТОВИЙ ПРОЄКТ ПОСТЕРА

Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського рівня)
Декоративна композиція «Чорти ми лісові» у техніці
поскорельєфного різьблення

Джерела натхнення

Пошук творчої ідеї

Фото готової роботи

Візуалізація

Процес виконання

Здобувач:
Ст. гр. ДМ-21-1 Марина НАУМОВА
ОПП «Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво»

КЕРІВНИК:
Сергій ДУБОВИК
Старший викладач
Гуманітарно-педагогічний
факультет

АНОТАЦІЯ:
Кваліфікаційна робота виконана з урахуванням технологічних особливостей поскорельєфного різьблення. Основною ідеєю кваліфікаційної роботи є звернення до історії Пласту як символу національно-визвольної боротьби українського народу в минулому і сучасності.

Рисунок Е.1 – Постер до декоративної композиції «Чорти ми лісові»